

הנרות הללו קודש הם

1. לאחר הדלקת נר חנוכה אומרים אנו "הנרות הללו שאנו מדליקים... הנרות הללו קודש הם". לכאורה, נרות הם נרות!¹ בנרות שבת אין קדושה בנרות החנוכה? ומה פשרה של קדושה זו?
2. במסכת שבת דף כ"א ע"ב מצינו: "תנו רבנן, מצוות חנוכה - נר איש וביתו". המצווה היא "על הבית" עד כדי כך שמבואר בתוספות בסוכה דף מו ע"א ד"ה "הרואה" כי מי שאין לו בית, אינו מדליק נר חנוכה. ותמה הפני יהושע במסכת שבת שם "מה נשתנה מצווה זו משאר המצוות שהן חובת הגוף שהחייב הוא על כל יחיד ויחיד"? ואכן, לכאורה המצווה היחידה שבה מצינו כי היא "חובה על הבית" היא מצוות מזוזה, אך שם הטעם לכך נעוץ בכך שהבית הוא הסיבה לחיוב במזוזה. אך לכאורה אין לומר כן ביחס למצוות נר חנוכה, שהרי ביחס למזוזה הכלל הוא שמי שיש לו מספר בתים חייב במזוזה בכל אחד מהבתים ואף בכל שער המצוי בבית, ומאידך גיסא אם קנה בית שיש בו מזוזות אינו חייב עוד במצוות מזוזה, וכן אם הוא אכסנאי והבית אינו בבעלותו, אין הוא חייב במזוזה. לעומת זאת, במצוות נר חנוכה מי שקנה בית שכבר הדליקו בו נרות חנוכה חייב בהדלקה, וכן אכסנאי חייב בנרות חנוכה, כי הגברא הוא שחייב במצווה ולא הבית. מה אם כן פשר החיוב של "איש וביתו"?
- נראה כי תכלית נרות חנוכה אינה אור פיסי, שמשרת את האדם. בשונה מנרות שבת המאירים את שולחנו וביתו של האדם ומשרים שלום בית, תכלית נרות החנוכה היא להאיר את הבית ולהכניס בו קדושה. וטעם הדבר הוא, כי מלחמת יוון בישראל הייתה ביחס לקדושת ישראל ומשום כך מבטאות הנרות קדושה זו.
- נעמוד אפוא להלן על מהותה של מלחמת יוון וישראל ועל מהותה של קדושה.
3. מלחמת יוון וישראל הייתה מלחמת תרבות. במדרש רבה (בראשית פרשה ב' סימן ד') דרשו חז"ל את מילות הפסוק (בראשית פרק א, ב') "והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים" – כנגד ארבעת המלכויות ששעבדו את עם ישראל בגלותם.

¹ ככלל, אין קדושה בשום דבר פיסי כפי שמבאר רבי מאיר שמחה מדווינסק ב"משך חכמה שמות פרק ל"ב פסוק י"ט ביחס לשבירת הלוחות: "אין שום ענין קדוש בעולם ורק ה' יתברך שמו הוא קדוש במציאותו המחויבת, ולו נאווה תהילה ועבודה. כל הקדושות הם מצד ציווי שציווה הבורא לבנות משכן לעשות בו זבחים וקרבתות לשם יתברך בלבד. על כן, "ויחר אף משה וישלך מידיה את הלוחות", רצונו לומר כי אין שום קדושה וענין אלוקי כלל בלעדי מציאות הבורא יתברך שמו". בני ישראל טעו בעגל, שכן חשבו שיש קדושה בדברים פיסיים "ואילו היה משה מביא את הלוחות, היו מחליפים עגל בלוח ולא סרו מטעותם. אולם כאשר שבר הלוחות, ראו כי לא הגיעו אל מטרת האמונה בה' ובתורתו הטהורה, להראות כי אין בנברא קדושה, רק מצד שמירת ישראל את התורה".

"והארץ היתה תהו - זה גלות בבל שנאמר (ירמיה ד) "ראיתי את הארץ והנה תהו";

ובהו זה גלות מדי (אסתר ו) "ויבהילו להביא את המן";

וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל;

על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום מה התהום הזה אין לו חקר אף הרשעים כן;

ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח".

לכאורה תמוהה היא האמירה של היונים "אין לכם חלק באלהי ישראל", שהרי בכך יש כדי להודות בקיומו של אלוקים, ונקודת המחלוקת היא רק שאין לישראל חלק בו. הכיצד? ומה פשר האמירה כי הוא "אלוקי ישראל" ועם זאת אין לישראל חלק בו?

4. ה"אמרי אמת" בראשית פרשת מקץ מציין כי "היונים רצו לבטל התורה וביחוד התאמצו לבטל שבת חודש ומילה, שכן אלו השלשה נקראים קדושה: בשבת כתיב (שמות ט"ז, כ"ג) "קודש לה'" ונאמר "מקדש השבת"; בקידוש החודש היו אומרים "מקודש מקודש" (ראש השנה דף כ"ה, ב') ואומרים אנו "מקדש ישראל וראשי חדשים", ומילה היא אות ברית קודש. היונים רצו לחלל הקדושה כדכתיב (יחזקאל ז' כ"ב) "ובאו בה פריצים וחללוה" (עבודה זרה נ"ב ע"ב), ושלשה דברים אלו הם עיקר החילוק בין ישראל לאומות, שישראל מונין ללבנה (סוכה כ"ט, א') ושבת הוא מיוחד לבני ישראל וכן מילה".

וכאן יש להבין: בשלמא מילה נוגעת לקדושת ישראל והיא נקודת הבחנה ברורה בין ישראל לאומות, שהם ערלים. כמו כן ברור כי שבת נוגעת למהותו של עם ישראל וקדושתו. אך, מה הנפקות של יוון בכך שלישראל יש לוח משל עצמם והם מקדשים את החודש? מדוע נוגע עניין זה לקדושת ישראל?

5. בגמרא במסכת זבחים (דף ג ע"א) מצינו עקרון חשוב. "חטאת ששחטה לשם עולה - פסולה, שחטה לשם חולין - כשירה". לכאורה, אם שחט את החטאת לשם חולין הדבר חמור יותר מאשר שחטה לשם עולה. הכיצד יתכן כי היא כשרה? דין זה מיישבת הגמרא באמצעות הכלל האומר כי "מינה מחריב בה, דלא מינה לא מחריב בה". דבר שהוא מאותו מין - משפיע. דבר שהוא רחוק מאתנו אינו משפיע. נמצא כי כדי שמשוה ישפיע ויבולל צריך שיהא קרוב אלינו ומאותו המין. מה יש בתרבות יוון שהוא קרוב אלינו והיכן היא נקודת ההבחנה?

6. יוון מיוחסת ליפת ועל הפסוק "יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם" דרשו חז"ל "יפיפיותו של יפת ישכון באהלי שם ואין לך לשון יפה בבני יפת כמו היוונית". בתרבות יוון יש יופי ואוצרות רוח נפלאים ונהדרים. מתמטיקה, אומנות, שירה ופילוסופיה. שבע חכמות (מתמטיקה, הנדסה, מוזיקה, אסטרונומיה, טבע, תיאולוגיה, פילוסופיה וכפי שמצינו ברבנו בחיי על אבות, סוף פרק ג': חכמת ההגיון, חכמת המספר, חכמת המדות, חכמת הטבע, חכמת התכונה, חכמת

הניגון, חכמת האלקות). תרבות יוון היא אכן תרבות. אבל, בתרבות יוון שררה הבחנה והבדלה בין קודש לחול, בין עקרונות הרוח לבין חיי הגשם של האדם. גדול הפילוסופים יכול היה להגות עקרונות נעלים ואידאות נשגבות, אך במישור האישי להיות בעל תאוה ואף מושחת. אפלטון היה ענק רוח מצד אחד, אך בחייו האישיים לקה מבחינה מוסרית. יתירה מכך, התורה שאותה הגה הפרידה בין אידאה למוסר. האירוע המכונן בחייו של אפלטון היה הוצאתו להורג של סוקרטס. אפלטון היה מזועזע ממותו של סוקרטס, והתקשה להאמין כיצד המדינה "ויתרה" על אדם כמו סוקרטס, החכם מכל אדם. אפלטון רצה על כן במדינה שבה ישלטו החכמים והפילוסופים. הפקדת השלטון בידי העם הנבער דמתה בעיניו למי שיפקיד אוניה בידי נוסעה. דעה זו הביע אפלטון במשל שנקרא "משל המערה" שמטרתו היתה להסביר כי מה שאנו רואים וקולטים על ידי החושים הוא רק צל של הדברים האמתיים - האידאות. המשל, המוצג בספרו "המדינה" (בפתיחת פרק ז), מספר על קבוצת אסירים שנכלאה מגיל רך במערה חשוכה ואשר רותקו בשלשלאות בצורה כזו שראשם מופנה תמיד אל צד אחד ולא יכול עוד לנוע. מאחורי האסירים ישנה חומה, ומאחוריה בוערת מדורה שלא נכבית לעולם, ומאירה את הקיר עליו צופים האסירים. בין האש לבין החומה חולפות בריות הנושאות פסלים. הפסלים, הנישאים מעל גובה החומה, והמוארים מצדם האחד על ידי המדורה, מטילים את צלליהם על הקיר עליו צופים האסירים. כאשר משמיעה אחת הבריות את קולה, שומעים האסירים את ההד השב מן הקיר. לפיכך סבורים האסירים כי מה שהם רואים בקיר הוא החיים המציאותיים. חייהם סובבים סביב הצללים וקולותיהם. האסירים מפתחים תרבות ושלל תאוריות לגביהם, ובונים את עולמם הרוחני על פי הדמויות על הקיר. יום אחד, מצליח אחד האסירים להשתחרר מכבליו. האסיר נשרט ונחבל, וכאשר הוא מגיע אל מחוץ למערה, הוא אינו יכול לראות דבר משום שהוא מורגל לחושך של המערה ואינו מסוגל להתמודד עם אור היום. אחרי זמן מה, הוא מתחיל לראות צללים מטושטשים - כפי שראה על קיר המערה. אך ככל שהזמן עובר, והאסיר מתרגל לאור, הוא יכול להתבונן סביבו, ולראות שהבריות אינן צללים, והוא יכול להביט ולראות את המציאות כהויתה. הוא יכול גם להבחין בצלו שלו. האסיר מחליט לחזור למערה, על מנת לספר לאסירים האחרים על נפלאות העולם שבחוץ ולשחררם. אך כאשר הוא חוזר למערה, שוב אינו יכול לראות דבר, משום שעינו התרגלו לאור השמש ואינן יכולות לראות בחשיכה, והאסירים האחרים לועגים לו וטוענים שהוא התעוור. הוא מנסה להסביר להם על העולם שבחוץ, אך הם מבטלים את דבריו בזלזול. האסיר שיצא לאור עומד על דעתו, ומנסה להאיר את עיניהם של חבריו הכבולים, אך הם מחליטים שאם מישהו ינסה לשחרר אותם מכבליהם ולהוציא אותם מהמערה, הם ירצחו אותו כדי לא להתעוור בעצמם. כך תיאר אפלטון את המדינה הלוקה בעיוורון ואנשיה לא רואים את האידאות אלא את הצללים האנושיים. החברה האידאלית שאפלטון ראה בתזונו הייתה על כן, אנטי דמוקרטית להחריד, והשכבה השלטת היתה אמורה למשול באנשים בעזרת תערובת של שקרים ואלימות. הנה כי כן, אידאות כה נשגבות מחד, ויישומן המעשי בדרך כה נלוזה מאידך.

7. בנקודה זו שונה היא האמונה היהודית תכלית השוני. האידאה מתבטאת בכל היבט של החיים. אין האדם יכול להיות רוחני בבית המדרש וגשמי ויצרי בביתו. אדרבה, גם במעשיו הגשמיים

מחויב הוא להחדיר קדושה. דברים אלו נפסקו להלכה בשולחן ערוך אורח חיים סימן רל"א :

"בכל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב: בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו) ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות, כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך, או לדבר הגורם עבודתו, שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח, אלא יתכוין שיאכל וישתה כפי חיותו, לעבוד את בוראו; וכן אפילו לישב בסוד ישרים, ולעמוד במקום צדיקים, ולילך בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו והשלים חפצו ותאותו, אינו משובח אלא א"כ עשה לשם שמים; וכן בשכיבה... אפילו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנוח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משובח, אלא יתכוין לתת שינה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות שלא תטרף דעתו בתורה מחמת מניעת השינה; וכן בתשמיש האמורה בתורה, אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו הרי זה מגונה, ואפי' אם נתכוין כדי שיהיו לו בנים שישמשו אותו וימלאו מקומו אינו משובח, אלא יתכוין שיהיו לו בנים לעבודת בוראו או שיתכוין לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו; וכן בשיחה, אפי' לספר בדברי חכמה צריך שתהיה כונתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו. כללו של דבר, חייב אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקול כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שיביא לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו, ואם לאו לא יעשהו; ומי שנוהג כן, עובד את בוראו תמיד".

הנה כי כן, אין הפרדה בין תפילה ולימוד תורה בבית המדרש לבין מעשיו הפיסיים של אדם כגון אכילה שתיה שינה ותשמיש, **ובכולם** עליו לכוון לעבוד את בוראו. חיים קדושים אינם חיים של תועלת והנאה אלא חיים של חובה. חיים שיש בהם ערכים, הנעלים על כל מחיר ועל כל תועלת אישית, והמכוונים אדם בכל אורחותיו הרוחניות והגשמיות ביותר כאחד².

---

² הרב אלימלך מליז'נסקי ב"צעטיל קטן" (פתקית קטנה) שמסר לחסידיו למען תהא לנגד עיניהם תמיד, העלה את הדברים לדרגה נעלה עוד יותר בכתבו כי "בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט כשהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מיטתו ואינו יכול לישון יהיה מהרהר במצות עשה זו של ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כ"ב, ל"ב) וידמה בנפשו ויצויר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת השם יתברך שובר את טבעו ומפיל את עצמו לאש על קידוש השם יתברך ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קדושין מ ע"א) ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל רק מקיים מצות עשה דאורייתא". יתירה מכך, באות ג' שם כותב רבי אלימלך: "גם בשעת אכילה וזיווג יכוון כנ"ל וכשיתחיל להרגיש תענוג גשמי יצויר במחשבתו כנ"ל ותיכף ומיד יאמר בפיו ובלבבו שיותר הי' לו תענוג ושמחה בעשיית מצות עשה של ונקדשתי באופן הנ"ל מהרגשת תענוג גשמי הזה... וכך יאמר וראיה לדבר שיותר היה לו תענוג ושמחה בעשיית מצות עשה של ונקדשתי באופן הנ"ל שאפילו היו חוטפים אותו ורצחים באמצע אכילה וזיווג לעשות לו עינוים קשים היה משמח את עצמי על קידוש השם יותר מתענוג גשמי הזה. אך יזהר שיהיה דובר אמת בלבבו". כלומר,

8. יסוד הדברים בדברי הרמב"ם. כך כתב הרמב"ם ב"שמונה פרקים" בפרק החמישי :

ראוי לאדם להעביד כוחות נפשו כולם לפי הדעת.. ולשים לנגד עיניו תכלית אחת, והיא: השגת ה', יתפאר ויתרומם, כפי יכולת האדם, רצוני לומר: ידיעתו. וישים פעולותיו כולן, תנועותיו ומנוחותיו וכל דיבוריו, מביאים אל זאת התכלית, עד שלא יהיה בפעולותיו בשום פנים דבר מפועל ההבל, רצוני לומר: פועל שלא יביא אל זאת התכלית. משל זה: שישים הכוונה באכילתו, ושתייתו, ובעילתו, ושנתו, ויקיצתו, ותנועתו ומנוחתו - בריאות גופו בלבד, והכוונה בבריאות גופו - שתמצא הנפש כליה בריאים ושלמים לאחוז בחוכמות, ולקנות מעלות המידות והמעלות השכליות, עד שתגיע לאותה התכלית.

ועל זה ההקשר לא יכוון אז אל ההנאה בלבד, עד שיבחר מן המאכל והמשתה היותר ערב, וכן בשאר ההנהגות, אלא יכוון אל המועיל, ואם יזדמן שיהיה ערב - יהיה, ואם יזדמן שיהיה נמאס - יהיה.

.... ותהיה הכוונה בכל זה - שיבריא גופו, ותכלית בריאות גופו - שידע. וכן כשינוע ויתעסק בקניית הממון, תהיה תכליתו בקבצו אותו - שישתמש בו למעלות, ושימצאהו לקיום גופו והמשך מציאותו, עד שישגיג וידע מה' מה שאפשר לדעתו".

9. בדומה לכך פסק הרמב"ם בהלכות דעות פרק ג' הלכות ב' ו-ג' :

"צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד, ויהיה שבתו וקומו ודבורו הכל לעומת זה הדבר... ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין וישתכל בחכמות כשהוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב... נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד, אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שבועל, מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה', ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך".

ביחס להלכה זו כתב הכסף משנה שם: "כלל כל זה באבות דרבי נתן ואומר שם שכל העושה כן נקרא קדוש". הנה כי כן, קדושה משמעה כי בכל מעשי האדם, לרבות הגשמיים תהא תכליתו לשם שמיים.

לא די בכך שיעשה את מעשיו הגשמיים לשם שמיים, אלא שיכוון בעת הנאותיו הגשמיות כי מעדיף הוא עליהן להישרף על המוקד ולקדש שם שמיים. אכן, דרגת קדושה נעלה שבנעלות.

10. עמד על הדברים בבהירות הרמח"ל ב"מסילת ישרים" בפרק כ"ו המוקדש לביאור מדת הקדושה. לדברי הרמח"ל, ההשתדלות להיות קדוש משמעה שיהיה האדם נבדל מהחומריות ומדבק עצמו בכל עת ובכל שעה באלוקיו "ואפילו בשעת התעסקו במעשים הגשמיים המוכרחים לו מפאת גופו, לא תזוז נפשו מדביקותה בעליון". מכיוון שאנו אנשים עם גוף ואי אפשר לאדם שישים את עצמו במצב זה תמיד הרי ש"ענין הקדושה כפול, דהיינו: תחילתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה, תחילתו מה שהאדם מקדש עצמו, וסופו שמקדשים אותו מלמעלה. מה שיוכל האדם לעשות הוא ההשתדלות ברדיפת הידיעה האמתית והתמדת ההשכלה בקדושת המעשה, אך הסוף הוא שהקב"ה ישרה עליו קדושתו ויקדשהו". מי שמקדש את כל אורחותיו בכך שגם מעשיו הפיסיים מכוונים לשם שמיים, הופכים גם מעשיו הגשמיים להיות "ענייני קדושה ממש. וסימנך אכילת קדשים שהיא עצמה מצות עשה, ואמרו חז"ל (ספרא): כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים".

אנו יכולים להבין דבר זה מהמרחב החווייתי שלנו באכילת סעודות שבת. לכאורה, זו אכילה מגושמת של מעדנים, בשר ויין. אך בפועל, מי שאוכל לכבוד שבת קודש, ושולחנו טהור ורצוף זמירות שבת, דברי תורה והתאגדות של בני הבית סביב ערכים נעלים של כבוד שמיים וקדושת השבת - חש באופן מוחשי כי אכילתו קודש היא. אין זה מעשה מגושם, שאין מנוס מעשייתו אלא הסעודה מוסיפה ממד של קדושה אף במעשיו הגשמיים.

11. הרמח"ל מבהיר לאור זה את ההבחנה בין קדושה לבין טהרה. "הטהור, מעשיו החומרים הכרחיים, והוא אינו מתכוון בהם אלא על צד ההכרח. אילו היה אפשר בלעדיהם - היה יותר טוב". לעומת זאת, הקדוש הדבק תמיד באלוקיו, נחשב כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים בעודנו פה בעולם הזה. איש כזה נחשב כמשכן, כמקדש, וכמזבח. המאכל והמשתה שהאיש הקדוש אוכל, עילוי הוא למאכל ולמשתה ההוא, וכאילו נקרב על גבי המזבח ממש. על כן אמרו חז"ל (כתובות ק"ה): "כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב בכורים. וכבר הזכירו חז"ל כי אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו (חולין צ"א): "התקבצו כולן והיתה כל אחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו. כללו של דבר ענין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלוקיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז מה' יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו במה שהוא משתמש בהם, ממה שיורד הוא מדביקותו ומעלתו בהשתמשו מדברים גשמיים".

12. מחלוקת יוון וישראל היא אפוא בשאלה האם יש לנו חלק באלוקי ישראל.

כלומר, הם ביקשו לחלן את ישראל במובן זה שהאמונה באלוקי ישראל היא עניין רוחני מופשט, הנפרד מן החיים הגשמיים, ומצוי רק במרחבי ההוויה הרוחנית ומיושם בתחומי בית המדרש בעת לימוד תורה ותפילה. זאת בניגוד לקדושת ישראל לפיה לא די באמונה שיש אלוקי ישראל אלא חיי עולם "נטע בתוכנו" ויש לנו **חלק באלוקי ישראל** עד כי "קודשא בריך הוא וישראל חד הוא", במובן זה שהאמונה בקב"ה מפכה באדם גם במעשיו הגשמיים ובחיי החולין שלו, בבחינת "לית אתר פנוי מיניה" אף במרחבי ההוויה הקיומית והאישית, בכל פעולותיו של האדם. זה היה פשר האמירה של היוונים "כתבו על קרן השור אין לנו חלק באלוקי ישראל".

13. קדושת ישראל משמעה כי עבודת ה' נחקקת בתחומי ההוויה הפיסית שלהם. כך היא ברית המילה, שחוקקת קדושה במקור ההנאה הגשמית של האדם, וכך היא השבת שהיא מקדש הזמן בחייו של האדם, הפוסק ממרוץ חייו ומשטף דהירתו אחר הישגים גשמיים ונעמד להעיד כי הקב"ה ניצב במרכז הבריה, שאותה ברא ושאותה הוא מנהיג וזן ומפרנס. ביטוי נוסף לקדושת ישראל נמצא בקידוש החודש. אנו אומרים "מקדש ישראל והזמנים" שכן בידי ישראל ניתן הכח לקבוע מתי יחול ראש החודש. כך מצינו במשנה מסכת ראש השנה פרק ב משנה ח' כי דמות צורות של הלבנה היו לו לרבן גמליאל בטבלא ובכותל בעליית הגג שלו, שבהן היה מראה את ההדיוטות ואומר הכזה ראית או כזה. פעם אחת באו שני עדים והעידו כי הם ראו את הלבנה בליל שלושים ובליל עברו, כלומר בליל שלושים ואחד לא נראה הירח. רבן גמליאל קיבל את העדות. אמר לו רבי דוסא בן הרכינס עדי שקר הן: היאך מעידים על האישה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה? אמר לו ר' יהושע רואה אני את דבריך. שלח לו רבן גמליאל: גוזר אני עליך שתבוא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך. הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר, שכן מה יעשה – יפר את דברי רבן גמליאל? יחלל את יום הכיפורים? אמר לו רבי עקיבא "יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי שנאמר (ויקרא כ"ג) "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אתם" - בין בזמן בין שלא בזמן. אין לי מועדות אלא אלו. כלומר, גם אם בית הדין טועים – זהו ראש החודש. נטל רבי יהושע מקלו ומעותיו בידו והלך ליבנה אצל רבן גמליאל ביום שחל יום הכפורים להיות בחשבונך. עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו אמר לו בוא בשלום רבי ותלמידי רבי בחכמה ותלמידי שקבלת דברי.

מה פשר הדין שבית הדין הם הקובעים את מועד תחולת ראש החודש, גם אם טעות בידם? מסביר זאת הרמב"ם בהלכות קידוש החודש פרק ב' הלכה י': "בית דין שקידשו את החדש, בין שוגגים בין מוטעים בין אנוסים הרי זה מקודש. וחייבים הכול לתקן המועדות על פי היום שקידשו בו. אף על פי שזה ידע שטעו חייב לסמוך עליהם שאין הדבר מסור אלא להם **ומי שצווה לשמור המועדות, הוא ציווה לסמוך עליהם שנאמר אשר תקראו אותם**". הקב"ה קבע אפוא כי רצון ישראל הוא רצונו שלו.

14. קידוש החודש ע"י עם ישראל מהווה אפוא ביטוי לקדושת ישראל, שכן קדושה זו מתבטאת בכך, ש"קוב"ה ואוריתא וישראל חד הוא". מי שמקדש את אורחותיו וכל ישותו והווייתו הרוחניים והגשמיים מזוהים עם הקב"ה, הרי שהקב"ה מזדהה עמו ונותן לו את תורתו, במובן זה שקביעתו - היא רצון ה'. כך מצינו בירושלמי ראש השנה פרק א': אין אומה כאומה הזאת (ישראל). בנוהג שבעולם, השלטון אומר הדין היום והליסטים אומר

הדין למחר למי שומעים? לשלטון. אבל הקב"ה אינו כן. אמרו בית דין היום ראש השנה, הקב"ה אומר למלאכי השרת העמידו בימה, יעמדו סניגורים, יעמדו קטגורים, שאמרו בני היום ראש השנה. נמלכו בית דין לעבר את החודש למחר, הקב"ה אומר למלאכי השרת העבירו בימה, יעברו סניגורים, יעברו קטגורים, שנמלכו בְּנֵי לעברה למחר. מאי טעמא שנאמר [תהילים פ"א, ה'] "כי חוק לישראל הוא משפט לאלוהי יעקב" - אם אינו חוק לישראל כביכול אינו משפט לאלהי יעקב. ... אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מועדי - אם קראתם אותם הם מועדי ואם לאו אינם מועדי".

15. הנה כי כן, קדושת ישראל מתבטאת בקדושת החודש, ללמדך כי קדושתם האישית במישור הגשמי והזדהותם עם הקב"ה, נותנת להם חלק באלוקיהם ויוצרת קשר דו סטרי, שמכפיף את העולם הגשמי לקביעת ישראל. בירושלמי כתובות פרק א' הלכה ב' מצינו הכלל הוא שבתולה שנבעלה עד ג' שנים - בתוליה חוזרים, ולאחר ג' שנים - אינם חוזרים. ואם נבעלה הבתולה כשהיא בת שלש שנים ויום אחד אך בית הדין נמלכו לעבר את החודש כך שנמצא כי היא בתוך שנתה השלישית, הרי שהבתולין חוזרים". כלומר, המציאות הפיסית - נכפפת למי שקדוש בתחום הגשמי.³ על בסיס דברי הירושלמי הללו ביאר ה"חזון איש" (קונטרס השיעורים ל"ט) את דין טריפה. משמעות המונח "טריפה" הוא בהמה שאבריה הפנימיים ניזוקו באופן שלא תחיה י"ב חודש. ולכאורה "אם באמת התרסקו אבריה, מה יועיל דעתו של החכם ששיער לפי דעתו והכשירה?" אלא, כתב ה"חזון איש": "ונראה שהכרעת השיעור בטריפה ניתנה לחכם... ואפשר שחייה תלויים בהוראת החכם". ישראל פוסקים הלכה - והקב"ה מתאים את המציאות הגשמית להוראתם, שכן יש להם חלק באלוקי ישראל.

16. הקדושה האישית של ישראל גם מאפשרת ליצור זהות בין ישראל לתורה הקדושה, והקב"ה מכפיף את רצונו לרצון בניו ביחס לפסיקת ההלכה. כך מצינו בסוגיית "תנורו של עכנאי" (בבא מציעא דף נט עמוד ב) בה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע. ראשית רואים שם כי כאשר ביקש רבי אליעזר להביא ראיה לדבריו נכפפה המציאות לדבריו. "אמר להם: אם הלכה כמותי - חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה... חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם... חזר ואמר להם: אם הלכה כמותי - כותלי בית המדרש יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם: אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה - אתם מה טיבכם? לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע, ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר, ועדין מטיין ועומדים". יתירה מכך, כזכור, במשנה במסכת ראש השנה שהבאנו לעיל ראינו כי רבי יהושע קיבל את דעת רבן גמליאל ביחס לקידוש החודש שכן התורה ניתנה לבית הדין שקביעתו הסובייקטיבית גוברת על כל מציאות אובייקטיבית.

³ בשו"ת תשב"ץ חלק א סימן פ"ד מצינו נפקויות נוספות כגון "קדשה ראובן שמסרה לו אביה לביאה באותו יום הרי שיוצאה מחזקת פנויה לחזקת אשת איש בעדות עד אחד. וכן שם בירושלמי אמרו רבי אבינא אפילו בדיני נפשות בת ג' שנים ויום אחד בא עליה הרי הוא בסקילה פירוש אם היא ארוסה נמלכו ב"ד לעברו ובא עליה אינו בסקילה, שאין ביאתה ביאה. כמו כן, שור המועד לימי החודש, אם עיברו את החודש הרי שטבע השור משתנה, ורק נגיחה של ט"ו על פי הקביעה החדשה תהפוך אותו למועד.

והנה, בסוגיית תנורו של עכנאי אמר רבי אליעזר "אם הלכה כמותי - מן השמים יוכיחו. יצאה בת קול ואמרה: מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: לא בשמים היא. מאי לא בשמים היא? - אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחים בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטות". כלומר, קדושת ישראל מתבטאת לא רק ביחס לקידוש החודש אלא ביחס לכל התורה כולה. כאשר חכמים פוסקים הלכה - הרי שזהו הדין, ואין לקב"ה אלא להסכים עם בניו, לאחר שנתן להם את התורה וחיי עולם נטע בתוכם. ואכן, הגמרא ממשיכה שם "אשכחיה רבי נתן לאליהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? - אמר ליה: קא חייך ואמר נצחוני בני, נצחוני בני".

17. אך הרבה מעבר לכך מצינו בגמרא בבא מציעא דף פ"ו ע"א. כאשר בהרת קודמת לשער לבן - טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת - טהור. מה הדין כשיש ספק מה קדם למה? האם טמא או טהור?

"קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא. הקדוש ברוך הוא אומר: טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא". כלומר, יש מחלוקת בין הקב"ה לבין בית הדין של מעלה. אמרו בשמיים, מי יכריע בדין? "רבה בר נחמני. דאמר רבה בר נחמני: אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות". ביקשו על כן את רבה לבא לישיבה של מעלה, אלא שלא יכל לו מלאך המוות כי "לא פסיק פומיה מגרסיה". נשב הרוח בין האילנות וסבר רבה באים פרשי המלך לאסור אותו. העדיף רבה למות ולא להימסר ביד המלכות. ורגעים לפני שיצאה נשמתו פסק כי ספק אם קדם שער לבן לבהרת טהור. יצאת בת קול ואמרה: אשריך רבה בר נחמני שגופך טהור, ויצאתה נשמתך בטהור".

והנה, הרמב"ם בהלכות טומאת צרעת (פרק ב', הלכה ט"ו) פוסק: "ספק שיער לבן קדם ספק הבהרת קדמה הרי זו טמא". כלומר, הרמב"ם פוסק נגד דעתו של הקב"ה ושל רבה בר נחמני. הכיצד? מבאר ה"כסף משנה" שם: "יש לומר כיון שבשעת יציאת נשמה הוא אמר כך, הווי בכלל "לא בשמים היא", ואינו כדאי להוציא מכלל שבידינו שהלכה כתנא קמא, ועוד שבתחילת פרק ה' של נגעים, סתם לן תנא הכי". הנה כי כן, כללי הפסק הם המכריעים את ההלכה, ו"לא בשמיים היא", אלא בידי ישראל המקדשים אורחותיהם עד כי התורה היא נחלתם.

18. קדושת ישראל זו מתבטאת בהדלקת נרות החנוכה. נרות החנוכה הם הדבר שניחם את אהרן הכהן, שהרי הדלקת נרות אלו נוהגת לעולם. בית המקדש והקרבות בטלים. אבל, מה שציוו חכמים לעולם עומד, אף בימי הגלות, שהרי הדלקת נרות החנוכה מסמלים את קדושת ישראל וזו אינה כלה לעולם⁴. אנו אומרים על כן, ב"על הניסים" כחלק מהשבח והתודה לקב"ה, כי

⁴ חז"ל במדרש רבה לפרשת בהעלותך מציינים "נאמר (במדבר ז') "ויהי ביום כלות משה ויקריבו נשיאי ישראל" ואחר כך "דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות". מפני שכל הנשיאים הקריבו קרבנות בעת חנוכת המשכן חוץ מאהרן שהיה נשיאו

"קבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול". אנו מודים גם על עצם הכוח של חז"ל לקבוע ימים אלו בהלל והודיה. אין זה מקרה שדווקא ביחס לנרות חנוכה נקבע הכלל שבידי חז"ל לתקן תקנה לעשות מצווה שעליה מברכים אנו "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו". ללמדך, כי ציווי חז"ל נובע מקדושת ישראל והופך לציווי של הקב"ה. כך מצינו בגמרא שבת דף כ"ג ע"א: "מאי מברך? מברך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה והיכן ציוונו? רב אויא אמר: מ"לא תסור מכל אשר יורוך. רב נחמיה אמר: שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך". כח זה של החכמים מלמד על קדושת ישראל, שמחמתה נעשה רצונם לרצון הקב"ה, שציווה להישמע לחכמי ישראל וקבע כי רצונם רצונו הוא.

19. יתירה מכך, הרב יוסף ענגיל בספרו "אתוון דאורייתא" כלל י', מביא את דברי האחרונים הסוברים כי איסורי דרבנן הם מטבעם "איסורי גברא" ולא איסורי חפצא, שכן רבנן לא יכולים להפוך חפץ לאסור אלא רק לאסור על האנשים את השימוש בו. רק הקב"ה יכול להפוך חפץ לאסור בחפצא שלו. האתוון דאורייתא חולק על הדברים הללו ומביא את דברי מדרש תנחומא (נשא סי' כ"ט), בו נאמר כי אם אדם הותיר שמן בנר חנוכה הוא יכול להשתמש בו להדלקה ביום שלמחרת, אך אם הותיר מהשמן ביום השמיני אינו יכול להשתמש בו כיוון שהוא הוקצה למצוותו. המדרש ממשיך ואומר "לא יאמר אדם איני מקיים מצוות זקנים הואיל ואינם מהתורה. אמר להם הקב"ה: בני, אין אתם רשאים לומר כך, אלא כל מה שגוזרים עליכם – תהיו מקיימים, שנאמר 'ועשית על פי התורה אשר יורוך' – למה שאף על דבריהם אני מסכים". מהו הקשר בין הסכמת הקב"ה לציווי חז"ל לבין הדין של מוקצה למצוותו? מבאר ה"אתוון דאורייתא" כי אם היינו אומרים שחכמים אינם יכולים להגדיר חפץ כאסור ודבר זה מסור רק לקב"ה, הרי שחכמים גם לא היו יכולים ליצור קדושה בחפץ וממילא לא היה ניתן לומר כי שימוש בו היא ביזיון לקדושת החפץ, בבחינת "הנאה מן ההקדש". אם נאמר שאיסורי דרבנן הם רק איסורי גברא, הרי שהקדש למצוותו יכול להיות רק במה שהוקדש למצוות מהתורה. על כן, באר המדרש כי הקב"ה מסכים לדברי חכמים וכל מה שהם אוסרים – נחשב לנוגד את רצון הקב"ה בעצמו, וממילא נעשה לאיסור חפצא בהיותו מתועב מפאת ריחוקו מרצון ה'. בדומה לכך, משהקב"ה מסכים עם דברי חכמים ביחס למצווה שנתקנה על ידם, הרי ש"ממילא חל על החפץ קדושה, כיוון שהוקצה והתייחד לעשות בו רצונו יתברך, כמו שחל על החפץ קדושה בהקצאתו למצווה דאורייתא, כי כיוון שהוקצה הדבר לעשות בו רצון הקב"ה נתקרב הדבר אל

של לוי שנאמר (במדבר י"ז) "ואהרן לא הקריב עם הנשיאים" והיה אהרן אומר: "אוי לי, שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי" מחמת חטא העגל? אמר הקב"ה למשה לך אמור לו לאהרן אל תתיירא, לגדולה מזו אתה מתוקן. לכך נאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות. הקרבנות כל זמן שביית המקדש קיים הם נוהגים. אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו". תמה הרמב"ן בתחילת פרשת בהעלותך "ולא התברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב, ובכל הקרבנות ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כולו משרתי אלוקינינו? כמו כן הקשה, הן דבר ידוע שכשאינן בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות? ותירוץ הוא, כי "לא רמזו אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו. והרמב"ן מציין כי "בלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים, שהזכיר האגדה הזו ואמר שיש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכה בני חשמונאי".

קדושת רצונו – והקרוב אליו הוא קדוש... ודו"ק, כי הערה חדשה ונכונה היא".
הנה כי כן, נרות חנוכה משמשים יסוד ללמד כי יש כוח בדברי חכמים להשרות קדושה
במציאות הפיסית, ובכלל זה – בנרות עצמם.

20. הנה כי כן, אור נרות החנוכה אינו משרת צורך פיסית, אלא הם בגדר של אור שתכליתו בעצם
קיומו, בבחינת "באורך - נראה אור". עם ישראל הם משכן השכינה והם מדליקים את אור
הקדושה בעולם הזה, עד כי יש לומר כי באמצעות נרות אלה מאיר כביכול האדם לקב"ה,
ומבטא את השראת הקדושה בתוככי הגשמיות של העולם הזה. כך מצינו במדרש רבה לפרשת
בהעלותך, כי נאמר (תהלים י"ח) "אתה תאיר נרי" אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע לנו אתה
אומר שנאיר לפניך? הן אתה הוא אורו של עולם, והאורה גרה אצלך שנאמר (דניאל ב') "ונהורא
עמיה שרא"? אמר להם הקב"ה: לא שאני צריך לכם, אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם,
לעלות אתכם בפני האומות, שיהיו אומרים "ראו היאך ישראל מאירים למי שהוא מאיר לכל
העולם". אין זו הדלקה אינדיווידואלית של כל אדם ואדם, אלא "נר איש וביתו". האדם מאיר
את ביתו באור של קדושה, שתכליתו אינה שימוש פיסית. אדרבה "אין לנו רשות להשתמש בהם
אלא לראותם בלבד". מטרתו של אור זה היא להשרות קדושה, כנגד ניצחון ישראל על יוון
במלחמה שבה הוכח כי "יש לנו חלק אלוקי ישראל".
אכן: "הנרות הללו קודש הם!"